

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені В. Н. КАРАЗІНА**

**ПОНОМАРЕНКО ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА**



**УДК 811.112: 801.631.5:81'38**

**МОВЛЕННЄВІ АКТИ ПОГРОЗИ  
В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ  
ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ:  
КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ**

**Спеціальність 10.02.04 – германські мови**

**АВТОРЕФЕРАТ  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата філологічних наук**

**Харків – 2019**

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі німецької філології та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України.

**Науковий керівник:** доктор філологічних наук, професор  
**БЕЗУГЛА Лілія Ростиславівна,**  
Харківський національний університет  
імені В. Н. Каразіна,  
професор кафедри німецької філології  
та перекладу.

**Офіційні опоненти:** доктор філологічних наук, професор  
**БЕХТА Іван Антонович,**  
Львівський національний університет  
імені Івана Франка,  
професор кафедри англійської філології;

кандидат філологічних наук, доцент  
**ЧХЕТІАНІ Тамара Дмитрівна,**  
Київський національний лінгвістичний  
університет,  
доцент кафедри англійської філології,  
перекладу і філософії мови  
імені професора О. М. Мороховського.

Захист дисертації відбудеться “06” лютого 2020 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27 Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, ауд. 7-75.

Із дисертацією можна ознайомитися в Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий “20” грудня 2019 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради



І. І. Морозова

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено дослідженню лінгвопрагматичної специфіки реалізації мовленнєвих актів погрози в сучасному англомовному розмовному діалогічному дискурсі.

У сучасному світі спостерігається посилення проявів конфронтаційної комунікації як на суспільному, так і на міжособистісному рівні. У цьому зв'язку когнітивно-дискурсивна парадигма лінгвістики приділяє велику увагу вивченню мовних особливостей конфліктного спілкування: виокремлюється конфліктний дискурс (О. І. Гридасова, І. Є. Фролова), вивчаються особливості вербальної агресії (І. Ф. Бублик, Т. А. Воронцова, Т. С. Кириченко, К. Ф. Сєдов, Л. В. Чайка), характеристики інвективної лексики (О. Є. Голод, М. Р. Ткачівська, С. В. Форманова), особливості мови конфліктної мовної особистості (О. В. Бойко, Г. В. Оніщак), конфронтаційні стратегії (О. Ю. Малая, І. О. Романченко, І. Є. Фролова, В. М. Хорошилова), зокрема стратегії маніпуляції (Н. В. Деренчук, С. В. Козак, Р. Є. Пилипенко, О. Г. Руда), а також конфліктно релевантні мовленнєві дії (В. Ф. Велівченко, Ф. Гундснурршер, Г. Грубер, А. А. Король). Серед останніх особливе місце посідає мовленнєвий акт погрози, який був виокремлений як особливий іллокутивний тип – менасив (Г. Г. Почепцов).

Мовленнєвий акт погрози вивчається у фонетичному (Н. А. Бут), семантичному (Е. Апельтауер, В. В. Бистров), іллокутивному (Р. Карчевскі, Л. Перес-Ернандес), перлокутивному (Е. Г. Паповянц), контрастивному (Г. Фалькенберг), жанровому (Т. О. Багдасарян), когнітивному (С. Л. Тцохазідіз), дискурсивному (І. А. Мартинова) аспектах. Проте ще багато питань очікують на своє розв'язання, до них, зокрема, належать: іллокутивний статус погрози, способи і засоби її вираження в англомовному дискурсі, перлокутивні властивості, співвідношення мовленнєвих актів погрози і шантажу. Тож назріла потреба розгляду погрози в розмовному діалогічному дискурсі під кутом зору дискурсивної прагмалінгвістики (Л. Р. Безугла), яка інтегрує когнітивні, комунікативні, соціолінгвістичні, етнокультурні та інтеракційні особливості мовленнєвої діяльності суб'єктів комунікації. Такий підхід уможлиблює вивчення мовленнєвого акту погрози з урахуванням усіх аспектів дискурсивної взаємодії комунікантів.

**Актуальність** дослідження визначається його відповідністю загальній спрямованості сучасної лінгвістики на вивчення антропоцентричних аспектів мови й мовлення, що відбивається у панівній когнітивно-дискурсивній парадигмі, зокрема в одній із її провідних ланок – дискурсивній прагмалінгвістиці, яка застосовує комплексний – когнітивно-комунікативний –

підхід в аналізі різноманітних типів мовленнєвих дій. Дискурсивно-прагмалінгвістичний ракурс аналізу дозволяє розглянути мовленнєвий акт погрози, по-перше, як гібридний іллокутивний тип, по-друге, як розумово-мовленнєву дію, залучену в дискурсивну взаємодію комунікантів. Робота сприяє вирішенню одного з найважливіших **наукових завдань** германістики – встановленню мовних проявів реалізації гібридних мовленнєвих актів у англomовному розмовному діалогічному дискурсі.

**Зв'язок роботи з науковими планами.** Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, що проводяться на факультеті іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна у межах наукових тем «Проблеми іноземної мови, перекладознавства та методики когнітивно-дискурсивної парадигми» (номер державної реєстрації 0109U007962) та «Когнітивно-дискурсивні дослідження мови та перекладу» (0114U004320).

**Об'єктом** дослідження є мовленнєві акти погрози, які реалізуються в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі за допомогою вербальних і невербальних засобів.

**Предмет** дослідження становлять когнітивні, лінгвопрагматичні та прагмадискурсивні характеристики реалізації мовленнєвих актів погрози в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі.

Відповідно, **мета** дослідження полягає у встановленні когнітивних, лінгвопрагматичних та прагмадискурсивних особливостей реалізації мовленнєвих актів погрози в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі.

Меті дослідження підпорядковується вирішення таких **завдань**:

- систематизувати теоретичні засади вивчення погрози в когнітивному і комунікативному аспектах;
- обґрунтувати гібридний іллокутивний статус погрози;
- розробити методику дослідження мовленнєвого акту погрози як гібридного іллокутивного типу;
- виокремити типи мовленнєвих актів погрози за критерієм способів і засобів вираження в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі;
- встановити перлокутивні особливості мовленнєвого акту погрози;
- розглянути роль соціального статусу мовців у реалізації цього мовленнєвого акту;
- визначити вербальні та невербальні реакції на мовленнєві акти погрози та з'ясувати їхні стратегічні особливості в досліджуваному дискурсі.

Для досягнення мети і вирішення завдань дослідження використовуються такі **методи**: загальнонаукові (*спостереження, опису, індукції, дедукції*); логіко-семантичні (*імплікації, інференції, формалізації*) – для аналізу імплікатур мовленнєвого акту погрози; структурно-семантичні (*структурно-семантичний аналіз, синтаксичне моделювання*) – для встановлення структурно-семантичних моделей висловлень погрози; когнітивно-семантичні (*пропозиційний, фреймовий аналіз*) – для побудови акціонального фрейму та когнітивного сценарію погрози; лінгвопрагматичні (*мовленнєвоактовий, інтенційний, експлікації імплікатур, контекстуальний*) – для з'ясування іллокутивних і перлокутивних властивостей мовленнєвих актів погрози; *дискурсивно-стратегічний* – для інвентаризації стратегій і тактик реалізації мовленнєвого акту погрози; елементи кількісної обробки даних – для виявлення частотності релевантних явищ.

**Методологічну базу** дослідження становлять принципи дискурсивної прагмалінгвістики, яка на сучасному етапі розвитку є залученою в когнітивно-дискурсивну мовознавчу парадигму і характеризується зосередженням уваги на комунікативних (Ф. С. Бацевич, Л. Р. Безугла, В. Ф. Велівченко, В. В. Козловський, В. Г. Пасинок, Г. І. Приходько, В. О. Самохіна, Т. Д. Чхетіані), лінгвокогнітивних (І. А. Бехта, Є. В. Бондаренко, С. А. Жаботинська, А. П. Мартинюк, І. Є. Морозова, М. М. Полюжин, А. М. Приходько, І. С. Шевченко), стратегічних (А. Д. Белова, І. Є. Фролова), соціолінгвістичних (Т. ван Дейк, В. І. Карасик), етнокультурних (П. М. Донець) та невербальних (Л. П. Солощук) аспектах мовленнєвої взаємодії у їхньому взаємозв'язку.

**Матеріалом** слугували сценарії сучасних американських серіалів і художніх фільмів («Prison Break» 4-х сезонів (2005–2017), «Desperate Housewives» 1-го сезону (2004–2005), «Den of Thieves» (2018), «Snitch» (2013) та «The Lincoln Lawyer» (2011), що містять: 1) висловлення персонажів, за допомогою яких реалізуються мовленнєві акти погрози, 2) опис невербальних засобів реалізації погрози. Суцільна вибірка становить 625 дискурсивних фрагментів реалізації мовленнєвих і невербальних актів погрози.

**Гіпотеза** дослідження полягає в тому, що мовленнєвий акт погрози належить до гібридного іллокутивного типу, що зумовлено умовами його успішності, акціональним фреймом і когнітивним сценарієм реалізації та знаходить прояв у сучасному англомовному діалогічному дискурсі: 1) у способах і засобах вираження, у тому числі в імплікатурі, 2) в перлокутивних властивостях, 3) у реакціях адресата, 4) у стратегічних характеристиках реалізації.

**Наукова новизна** дослідження полягає у тому, що вперше у вітчизняній лінгвістиці на ґрунті вперше розробленої методики дослідження мовленнєвого акту погрози встановлено його когнітивні, лінгвопрагматичні та прагмадискурсивні властивості в сучасному англомовному діалогічному дискурсі, зокрема вперше: обґрунтовано гібридний іллокутивний статус мовленнєвого акту погрози; виокремлено його типи за критерієм способів і засобів вираження в сучасному англомовному діалогічному дискурсі; встановлено його перлокутивні та стратегічні особливості, типи реакцій на нього та роль соціального статусу мовців у його реалізації.

Наукову новизну результатів дослідження узагальнено у таких **положеннях**, винесених на захист:

1. ПОГРОЗА як подієвий концепт комунікативної поведінки представлений у вигляді акціонального фрейму, який реалізується у дискурсі за когнітивним сценарієм. Мовленнєвий акт погрози належить до гібридного іллокутивного типу, оскільки суміщає у собі дві рівноправні іллокуції: директивну (вимога здійснити певну дію всупереч інтересам адресата) та комісивну (зобов'язання виконати певну небажану для адресата дію у майбутньому в разі невиконання адресатом вимоги). Експресивна іллокуція є факультативною. Перлокутивною ціллю мовця є змусити адресата виконати певну небажану дію шляхом залякування.

2. За критерієм вираження у англомовному розмовному діалогічному дискурсі мовленнєвий акт погрози демонструє три типи – експліцитний, імплікативний та комбінований. Останній є найчастотнішим.

2.1. В експліцитних мовленнєвих актах погрози і директивну, і комісивну складові виражено експліцитно, що відбивається у двох структурно-семантичних моделях: *(If you) Do p (or, and) I will do q* та *(If you) Do p (or, and) I'm gonna do q*.

2.2. Імплікативні мовленнєві акти погрози реалізуються в разі вираження обох складових в імплікатурі.

2.3. Комбіновані мовленнєві акти погрози реалізуються висловленнями, в яких директивну й комісивну складові виражено експліцитно, імплікативно або невербально в різних комбінаціях. Їхні структурно-семантичні моделі демонструють чотири групи з відповідними різновидами: 1) директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – імплікативно: *(If) Ag (don't) do p; Ag is going to do p; Let's do p*; 2) директивну складову виражено імплікативно, а комісивну – експліцитно: *Ag'm (not) doing p; Ag do p; Somebody is going to do p; I'll do p*; 3) директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – невербально: *(Don't) do p* та *Let's do p*; 4) директивну складову виражено імплікативно, а комісивну – невербально (виділення моделей неможливе).

3. Переважна більшість перлокутивних актів погрози є вдалими. Причинами невдалої реалізації погрози можуть бути: 1) фізична чи психологічна нездатність адресата виконати вимогу; 2) несуттєвість погрози для адресата; 3) наявність у адресата інформації, що мовець блефує; 4) нездатність мовця виконати погрозу через зовнішні фактори (хтось або щось завадило погрозі).

4. Реалізація мовленнєвого акту погрози не є зумовленою соціальними відносинами комунікантів. У половині випадків соціальний статус мовця є вищим за соціальний статус адресата, причому більшість таких мовленнєвих актів погрози є вдалими.

5. Реакції на мовленнєвий акт погрози за критерієм засобу вираження поділяються на невербальні й вербальні, за критерієм складової погрози – на реакції на комісивну та реакції на директивну складову. Питома вага вербальних і невербальних реакцій перебуває в рівновазі, проте переважають реакції на директивну складову. Вербальні реакції за критерієм відображення умов успішності мовленнєвого акту демонструють такі типи: 1) реакції на підготовчу умову; 2) реакції на пропозицію (експліцитну або імпліцитну); 3) реакції на умову щирості; 4) реакції на перлокуцію; 5) реакції на іллокуцію. Найчастотнішими є реакції на підготовчу умову.

6. В англomовному розмовному діалогічному дискурсі мовець реалізує мовленнєвий акт погрози, застосовуючи 4 стратегії та 9 тактик: 1) стратегію переконування (тактики наполягання і аргументації); 2) стратегію дискредитації (тактика образи і інвективна тактика); 3) стратегію маніпуляції (тактики роз'яснення, встановлення довіри та експлуатації моральних цінностей адресата); 4) стратегію вербального насилля (тактики наказу та заборони). Кількісно переважає стратегія вербального насилля як спроба мовленнєвого впливу на свідомість адресата, яка виражається здебільшого експліцитним директивом.

**Теоретична значущість** дисертаційного дослідження визначається внеском, який воно робить у розвиток когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики, зокрема у прагмалінгвістику, дискурсологію, соціолінгвістику та лінгвоконфліктологію. Отримані результати сприяють поглибленню теорії мовленнєвих актів (обґрунтування гібридного іллокутивного статусу мовленнєвого акту погрози; виявлення типів його вираження та перлокутивних характеристик у сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі), теорії імплікатур (вивчення особливостей реалізації імплікативного мовленнєвого акту погрози), теорії дискурсивних стратегій (виявлення стратегічних особливостей мовленнєвого акту погрози) та теорії невербальної

комунікації (з'ясування ролі невербальних засобів у реалізації погрози в сучасному англомовному розмовному діалогічному дискурсі)

**Практичну цінність** отриманих результатів та висновків зумовлено можливістю їхнього застосування у викладанні курсів теоретичної граматики англійської мови (розділ «Прагматика речення»); спецкурсів із прагмалінгвістики, прагматичного синтаксису, соціолінгвістики, дискурсології та лінгвоконфліктології, а також у наукових розвідках студентів і аспірантів.

Основні положення і результати дослідження викладено у 16-ти одноосібних публікаціях, серед яких 5 статей у фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному виданні (Будапешт) та тези 10-ти доповідей на конференціях.

Дисертація пройшла **апробацію** на засіданнях кафедри німецької філології та перекладу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2012–2019 рр.) та на 11-ти наукових конференціях, зокрема **5-ти** міжнародних: Українсько-німецькій науковій конференції «Semantik und Pragmatik im Spannungsumfeld der germanistischen und kontrastiven Linguistik» (Донецьк, 17–19 вересня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Актуальные проблемы филологии и лингвистики» (Будапешт, 20 листопада 2016 р.); XI Міжнародній науковій конференції «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація» (Харків, 3 лютого 2012 р.); XIX Міжнародній науково-технічній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства». (Кременчук, 26–27 квітня 2012 р.); VIII Міжнародному науковому форумі «Сучасна германістика: наукові дискусії» (Харків, 23 жовтня 2018 р.); **4-х** республіканських з міжнародною участю: X, XV, XVII і XVIII Наукових конференціях з міжнародною участю «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація» (Харків, 4 лютого 2011 р., 5 лютого 2016 р., 2 лютого 2018 р., 1 лютого 2019); **2-х** Всеукраїнських: II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна германістика: теорія і практика» (Дніпропетровськ, 10–11 листопада 2015 р.); II Всеукраїнській науковій конференції германістів з міжнародною участю «Германістика у XXI столітті: когнітивна, соціо- та прагмалінгвістика» (Харків, 21 квітня 2012 р.).

**Структуру роботи** складають вступ, три розділи з висновками до них, загальні висновки, бібліографія (350 наукових і 18 лексикографічних джерел), список джерел ілюстративного матеріалу (8 позицій) і додатки (8 рисунків і 2 таблиці). Загальний обсяг роботи – 246 сторінок (10 авт. арк.), обсяг основного тексту – 182 сторінки (7,7 авт. арк.).

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми та її актуальність, наведено дані про мету, завдання, об'єкт, предмет, матеріал, методи, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, апробацію результатів та структуру дослідження.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження мовленнєвого акту погрози в розмовному діалогічному дискурсі» розглянуто теоретичні витoki і методологічне підґрунтя дослідження, висвітлено вихідні теоретичні положення, надано дефініції основним термінам і окреслено методичну процедуру аналізу мовленнєвого акту погрози в розмовному діалогічному дискурсі.

Погроза розглядається як мовленнєвий акт (далі – МА), реалізація якого відбувається у розмовному діалогічному дискурсі. Дискурс розуміємо як мисленнєво-комунікативну діяльність, яка є сукупністю процесу й результату і включає як позалінгвальний, так і власне лінгвальний аспект. Мінімальною одиницею діалогічного дискурсу є дискурсивний хід, який визначається межами мовленнєвого внеску одного комуніканта.

Розмежовуючи подієві та ознакові концепти комунікативної поведінки (І. С. Шевченко), ми відносимо концепт ПОГРОЗА до подієвих концептів. Засобом актуалізації подієвого концепту ПОГРОЗА є МА погрози – дія, яка базується на намірі мовця заподіяти адресату або його близьким фізичну, майнову або моральну шкоду в разі невиконання ним певної вимоги.

МА у когнітивно-прагматичному аналізі моделюється за допомогою акціонального фрейму (ментальної схеми дії). **Акціональний фрейм** концепту ПОГРОЗА включає такі складові: Комунікант 1 (Адресант) погрожує Комуніканту 2 (Адресату) широко/нешироко, емоційно/спокійно, вербально/невербально, усно/письмово, експліцитно/імпліцитно, що він завдасть Адресату певної фізичної, матеріальної, моральної чи іншої шкоди за умови невиконання Адресатом певних поставлених Адресантом вимог із метою залякати Адресата, спонукати того до певної дії/діяльності та отримати для себе певну вигоду за його рахунок.

Інваріант МА погрози являє собою узагальнену модель концепту ПОГРОЗА, котра формується та розгортається у часі в сучасному англomовному діалогічному дискурсі за прототиповим сценарієм. Визначення погрози пов'язане із встановленням прототипової ситуації її реалізації та прототипової реакції на неї. **Когнітивний сценарій** реалізації МА погрози включає п'ять етапів: необхідність для мовця виконання певної дії адресатом, формування потреби прояву погрози у мовця, пошук засобів впливу на адресата, власне погроза, реакція на погрозу з боку адресата.

МА погрози є гібридним, оскільки він суміщає у собі дві рівноправні іллокуції: директиву (вимога здійснити певну дію всупереч інтересам адресата) та комісиву (зобов'язання виконати певну небажану для адресата дію у майбутньому в разі невиконання адресатом вимоги). Експресивна іллокуція є факультативною. Перлокутивною ціллю мовця є змусити адресата виконати певну небажану дію шляхом його залякування. Віднесення погрози до гібридного МА ґрунтується на специфіці умов його успішності – підготовчої, пропозиційної, ширості, перлокутивної та суттєвої.

Ми розмежуємо поняття успішного і вдалого МА (Д. Вундерліх): для успішності іллокутивного акту необхідне розуміння адресатом іллокутивної мети адресанта, для вдалості – виконання ним перлокутивної мети.

Підтипом МА погрози є МА шантажу, що зумовлено модифікацією умов успішності: 1) підготовчої: йдеться про компрометуючі відомості щодо адресата, які можуть відповідати дійсності або бути наклепницькими; 2) пропозиційної: наявність пропозиції, яка зводиться до розголошення мовцем негативної інформації про адресата, незалежно від істинності або хибності такої інформації. В аналізованому масиві даних МА погрози у формі шантажу є нечастотними.

Процедура дослідження МА погрози складається з чотирьох етапів. **Перший етап** присвячено встановленню теоретико-методологічного підґрунтя дослідження шляхом опрацювання теоретичних джерел та формулювання робочої гіпотези. На **другому етапі** проводився збір мовного матеріалу та визначалися межі дискурсивних фрагментів, які демонструють реалізацію МА погрози. Завданням **третього етапу** була верифікація робочої гіпотези шляхом паспортизації отриманих дискурсивних фрагментів на предмет способів і засобів вираження, перлокутивних і стратегічних особливостей кожного МА погрози, а також характеристик реакції на нього. На **четвертому етапі** зроблено кількісні підрахунки, що дозволило виявити закономірності продуктивності реалізації МА погрози у сучасному англomовному діалогічному дискурсі.

У **розділі 2 «Засоби вираження мовленнєвого акту погрози в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі»** встановлено типи МА погрози та їхні структурно-семантичні моделі за критерієм способу вираження в сучасному англomовному розмовному діалогічному дискурсі.

МА погрози не мають спеціалізованих мовних засобів, які були б закріплені в системі англійської мови для вираження цього комунікативного смислу, і, відповідно, при реалізації МА погрози часто використовуються конвенційні засоби реалізації інших комунікативних дій. Тому на перший план виходить необхідність аналізу таких ситуацій, коли МА погрози виражається

засобами, що конвенційно використовуються для оформлення, перш за все, директивних та комісивних МА, які визначають гібридну природу погрози.

В англомовному діалогічному дискурсі виокремлюються сім типів вираження МА погрози як гібридного МА: 1) директивну та комісивну складові виражено експліцитно; 2) директивну та комісивну складові виражено імплікативно (тобто в імплікатурі); 3) директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – імплікативно; 4) директивну складову виражено імплікативно, а комісивну – експліцитно; 5) директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – невербально; 6) директивну складову виражено імплікативно, а комісивну – невербально. Висловлення зразка 1) реалізують експліцитні МА погрози, висловлення зразка 2) реалізують імплікативні МА погрози, висловлення зразків 3) – 6) реалізують комбіновані МА погрози. Отже, за критерієм вираження МА погрози демонструє три типи – експліцитний, імплікативний та комбінований. Комбінований тип є найчастотнішим.

**Структурно-семантичні моделі МА погрози в англомовному діалогічному дискурсі** встановлюються з урахуванням як синтаксичної будови, так і їхнього семантичного наповнення. Імплікатуру експлікуємо за допомогою знака +> в дужках після висловлення, яке її генерує. МА погрози підкреслюємо суцільною лінією, невербальні компоненти – подвійною лінією, а висловлення у реактивному ході – переривчастою.

**Експліцитний МА погрози** має вираження у формі структурно-семантичної моделі *If you do/don't do p, I will do/ will not do q*, де *p* – вимога адресата здійснити певну дію (директивна складова), а *q* – зобов'язання мовця виконати певну дію у майбутньому в разі невиконання вимоги (комісивна складова). Вона охоплює два різновиди:

**1a) (*If you*) do p (or, and) I will do q** (7,03 % від загальної кількості актів погрози). Наприклад:

(1) *Susan: No, don't come near me.*

*Paul: I'm just giving you back your pie filling. I don't want oh, come on. Just take it.*

*Susan: No, stop! Put that pie filling down. Slowly. I'll call 9-1-1.*

*Paul: You don't want to do that.*

*Susan: Oh, I think I do (Desperate housewives).*

**1b) (*If*) Do p (or, and) I'm gonna do q** (1,84%). Наприклад:

(2) *T-Bag (warningly): Easy, now.*

*Tweener: No, no, you think you're gettin' up in this, you got another think comin', you homo.*

*T-Bag: You got a foul mouth, you know that?*

*Tweener: Yeah, I do. And you come near me again, I'm gonna kill you!*

*T-Bag (amused, in disbelief): Well, then, you're just gonna have to kill me, little man. (Tweener goes to walk away, T-Bag is laughing, very amused.) (Prison Break).*

**Імплікативні** МА погрози, реалізуються з імплікативним вираженням директивної та комісивної складових (32,42%). Контексти, які стосуються цієї групи, можна інтерпретувати лише на основі відповідних знань про обставини спілкування мовця з адресатом, наприклад:

(3)  $A(p) \& Q(q) \rightarrow D(r) \sim K(s)$ :

*Kellerman: I assume then that you would be well versed in how our country's tax system works. Taking personal capital gains under the church tax shelter. That would be fraud, wouldn't it Your Excellency? ( $\rightarrow$  Influence the governor or we'll tell about your fraud)*

*Bishop McMorrow: I will not be cowed into forsaking my beliefs. Not by you or anyone else (Prison Break).*

У цьому дискурсивному фрагменті розмова відбувається між єпископом Макмюроу та агентом Келлерманом і його напарником. Агентам необхідно змусити єпископа вплинути на губернатора, який є його гарним другом, та змусити його відхилити апеляційну скаргу. Макмюроу відмовляється, на що Келлерман робить зауваження, що єпископ не може не знати, як працює державна податкова система, і що видавати власні прибутки за прибутки церкви (тим самим не платити податки) є шахрайством. Келерман натякає на можливе викриття правопорушень єпископа у випадку невиконання ним вимоги.

Моделі **комбінованих** МА погрози демонструють чотири групи з відповідними різновидами:

- директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – імплікативно:

**2a)** *(If) Ag (don't) do p* (14,7%);

**2b)** *Ag is going to do p* (0,67%);

**2c)** *Let's do p* (0,17%).

Наприклад, мовець грабує банк та вимагає від заручників покори (модель 2a)):

(4)  $D(p) \& D(q) \& A(r) \rightarrow D(p) \& D(q) \sim K(r)$ :

*Merrimen: going to say this once! If you cooperate, if you follow directions, you will not be hurt ( $\rightarrow$  or I'll hurt you). We are here for money, not for you. I want everybody lined up on the counter. Let's go! Move down! Move down! Let's go! (Den of thieves)*

- директивну складову виражено імплікативно, а комісивну – експліцитно:

**3a)** *Ag'm (not) doing p* (1,5%);

**3b)** *Ag do p* (0,84%);

**3c) Somebody is going to do p** (4,52%);

**3d) I'll do p** (2,01%).

Наприклад, мовець вимагає від адресата якнайшвидше вбити людину на прізвище Фібоначчі (модель 3c)):

(5)  **$K(p) \& A(q) K(r) \rightarrow D(q) \& D(s) \sim K(r)$** :

*Falzone (o/s): Good. I'll come out there this afternoon. And John, if I come all the way out there and this turns out to be a waste of my time ( $\rightarrow$  Don't waste my time, kill Fibonacci!), I'm gonna castrate you. I hope you understand that. Be well my friend.*

*Abruzzi: I love you too (Prison Break).*

- директивну складову виражено експліцитно, а комісивну – невербально:

**4a) (Don't) do p** (16,91%);

**4b) Lets do p** (0,17%).

Наприклад, мовець направляє зброю на адресата та наказує не рухатися (модель 4a)):

(6)  **$D(p) \& \emptyset \rightarrow D(p) \sim K(q)$** :

*(Looks around some more before suddenly Leticia bursts through another door, pointing a semi automatic at Veronica's head ( $\rightarrow$  I'll shoot you.))*

*Leticia: Don't you move a muscle (Prison Break).*

• директивну складову виражено в імплікатурі, а комісивну – невербально. У цій підгрупі неможливе виділення певних моделей через імплікативно-невербальне вираження, але вона є доволі частотною (15,24% від загальної кількості висловлень). Наприклад:

(7)  **$A(p) \rightarrow D(q) \sim K(r)$** :

*Pope: Yeah. Well, you two made a big mistake coming here today. You gave me no choice. I'm gonna notify the authorities right now.*

*(He walks over to his phone. Michael moves forward, reaching into his pocket.)*

*Michael: I'm sorry. But I can't let you do that. (He points a gun at Henry Pope.) ( $\rightarrow$  Don't notify the authorities or I'll shoot you) (Prison Break).*

МА погрози усіх структурно-семантичних типів здатні мати супутню експресивну іллокуцію. МА погрози, які характеризуються більшою експресивною напруженістю, демонструють більшу наповненість невербальними компонентами.

Невербальне вираження погрози (кінесичне (відповідні жести та міміка), проксемічне (наближення мовця до адресата), просодичне (підвищення або пониження тону, специфічні інтонація та ритм)), при якому директивну та комісивну складові виражено невербально, не є частотним (1,98%). Такі погрози кваліфікуються як невербальні акти.

У розділі 3 «Інтеракційні властивості мовленнєвого акту погрози в англомовному розмовному діалогічному дискурсі» розглянуто перлокутивні та стратегічні особливості МА погрози, роль соціального статусу мовця в його реалізації, а також виокремлено вербальні та невербальні реакції на МА погрози.

МА погрози реалізуються у діалозі, тому їх доцільно вивчати із залученням фактора адресата, тобто враховуючи усю сукупність зв'язків, що виникають між ініціальним і реактивним висловленнями в певному фрагменті діалогічного дискурсу. Головне місце у таких зв'язках належить перлокутивному акту як навмисному мовленнєвому впливу на адресата (С. І. Криворучко).

МА погрози передбачає як позитивний, так і негативний перлокутивний ефект. 67% всіх **перлокутивних актів** погрози масиву даних є вдалими. Причинами невдалого перлокутивного акту можуть бути: 1) фізична чи психологічна нездатність адресата виконати вимогу; 2) несуттєвість погрози для адресата; 3) наявність у адресата інформації, що мовець блефує; 4) нездатність мовця виконати погрозу через зовнішні фактори (хтось або щось завадило погрозі).

МА погрози демонструє такі відношення статусності між мовцем та адресатом: 1)  $R_x = R_y$  (див. приклад (2)); 2)  $R_x < R_y$  (приклад (7)); 3)  $R_x > R_y$  (приклад (3)). Завдяки аналізу соціального статусу людини та обґрунтуванню значення поваги як оцінного аспекту статусності, вдалося встановити залежність між рівнем соціального статусу людини та рівнем вдалості МА погрози. Виявлено, що погроза не зумовлена соціальними відносинами: будь-яка людина може погрожувати іншій, вимагаючи від неї певних дій. Якщо адресант знаходиться, на думку адресата, на достатньо високому щаблі соціального статусу, то ймовірність успішності та вдалості мовленнєвого акту збільшується. У 53,8% МА погрози соціальний статус мовця вищий за соціальний статус адресата ( $R_x > R_y$ ), серед яких вдалими є 39,8%, а невдалими 14%. У 17,3% МА погрози соціальний статус мовця є нижчим, ніж соціальний статус адресата ( $R_x < R_y$ ), серед яких 10,5% є вдалими, а лише 6,8% є невдалими. У 28,9% МА погрози соціальні статуси комунікантів є рівним ( $R_x = R_y$ ), серед яких 16,9% є вдалими, а 12% є невдалими.

Дискурсивна природа МА вимагає розгляду погрози в інтеракції, з урахуванням інтерактивної взаємодії комунікантів, зокрема різних типів реакцій на погрозу – як вербальних, так і невербальних.

За критерієм засобу вираження **реакції** на МА погрози поділяються на вербальні (55%) і невербальні (45%), за критерієм складової погрози – на реакції на комісивну та реакції на директивну складові. Питома вага

вербальних і невербальних реакцій перебуває у відносній рівновазі, проте переважають реакції на директивну складову.

Вербальні реакції на МА погрози за критерієм відображення умов успішності демонструють такі типи:

- реакції на підготовчу умову (32%);
- (8) *Michael: They come at me John and I'm coming after you. (+> Don't touch me) Abruzzi: I doubt it (Prison Break).*
- реакції на пропозицію (експліцитну або імпліцитну) (32%, приклад (3));
- реакції на умову щирості (20,5%);
- (9) *T-Bag: Oh, you just screwed some major league pooch, Pretty. I'm gonna sing like a whole tree full of birds now. (Yelling) Badge! (+> Don't hurt me or I'll tell about the escape to the CO),*  
*Michael: You wanna sing, then sing. But you know what I think? You don't have the guts. You want out of here just as much as the rest of us. (Prison Break).*
- 4) реакції на перлокуцію (11,4%, приклад (3));
- 5) реакції на іллокуцію (9,1%, приклад (2)).

**Стратегії та тактики** виокремлювалися згідно зі смислами, на які реагував адресат, виходячи з того, яке висловлення чи невербальна дія змушували адресата усвідомити погрозу та здійснити реактивний хід.

МА погрози реалізуються в рамках стратегії неввічливості. Виокремлено 4 стратегії та 9 тактик, які використовуються при реалізації погрози:

- стратегія переконування (тактики наполягання та аргументації):
- (10) *Michael (on phone): Yes, connect me, I'll hold.*  
*Kellerman: Scofield, you call the news, they call the cops.*  
*Michael (on phone): Yes, put me through.*  
*Kellerman: Hang up. (Michael doesn't move. Kellerman pulls his gun out and points it at Michael (+> I'll shoot you..) Hang up the phone, now. Hang it up! (Prison Break).*
- стратегія дискредитації (тактика образи та інвективна тактика) (приклад (2));
- стратегія маніпуляції (тактики роз'яснення, встановлення довіри та експлуатації моральних цінностей адресата) (приклад (3));
- стратегія вербального насилля (тактики наказу та заборони) (приклад (10)).

Оскільки стратегії часто переплітаються та одночасно використовуються при висловленні погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі, ми подаємо лише абсолютні кількісні показники. Стратегія вербального насилля є найчастотнішою (256 випадків використання), стратегія переконування складає 201 випадків, стратегія маніпуляції – 193, а стратегія дискримінації – 115.

В англомовному діалогічному дискурсі кількісно переважає використання стратегії вербального насилля як спроби мовленнєвого впливу на свідомість адресата.

## ВИСНОВКИ

Застосування дискурсивної прагмалінгвістики у якості методологічного підґрунтя дослідження МА погрози у сучасному англомовному розмовному діалогічному дискурсі дозволило встановити і систематизувати основні лінгвопрагматичні властивості цього типу МА.

Погроза розглядається як подієвий концепт комунікативної поведінки, представлений у вигляді акціонального фрейму, який включає такі складові: Адресант погрожує Адресату щиро/неширо, емоційно/спокійно, вербально/невербально, усно/письмово, експліцитно/імпліцитно, що він завдасть Адресату певної фізичної, матеріальної, моральної чи іншої шкоди за умови невиконання Адресатом певних поставлених Адресантом вимог із метою залякати Адресата, спонукати того до певної дії/діяльності та отримати для себе певну вигоду за його рахунок.

Побудовано когнітивний сценарій реалізації МА погрози, що включає п'ять етапів: 1) необхідність для мовця виконання певної дії адресатом, 2) формування у мовця потреби прояву погрози, 3) пошук мовцем засобів впливу на адресата, 4) власне погроза, 5) реакція на погрозу з боку адресата.

Змодельовано специфічні умови успішної реалізації МА погрози, які суміщають в собі умови директивного і комісивного типів.

Згідно зі специфікою акціонального фрейму подієвого концепту ПОГРОЗА, когнітивного сценарію та умов успішності МА погрози його віднесено до гібридного іллокутивного типу. Погроза є гібридним МА, оскільки суміщає у собі дві рівноправні іллокуції: директивну (вимога здійснити певну дію всупереч інтересам адресата) та комісивну (зобов'язання виконати певну небажану дію у майбутньому в разі невиконання адресатом вимоги). МА погрози може супроводжуватися супутньою експресивною іллокуцією. Перлокутивною ціллю мовця є змусити адресата виконати певну дію шляхом залякування.

Підтипом МА погрози є МА шантажу, що зумовлено модифікацією підготовчої і пропозиційної умов успішності – шантаж стосується розголошення певних істинних або хибних відомостей про адресата (пропозиційна умова), які можуть нанести йому шкоди (підготовча умова).

За критерієм способів і засобів вираження у англомовному діалогічному дискурсі МА погрози демонструє три типи – експліцитний, імплікативний та комбінований. Останній є найчастотнішим.

МА погрози, які характеризуються супутньою експресивною іллокуцією, демонструють більшу наповненість невербальними компонентами, які охоплюють кінесичні (відповідні жести та міміка), проксемічні (наближення мовця до адресата), просодичні (підвищення або пониження тону, специфічні інтонація та ритм). Невербальне вираження погрози становить незначну частку погроз і кваліфікується як невербальний акт.

Виявлено, що третина перлокутивних актів погрози є невдалими за таких причин: 1) фізична чи психологічна нездатність адресата виконати вимогу; 2) несуттєвість погрози для адресата; 3) наявність у адресата інформації, що мовець блефує; 4) нездатність мовця виконати погрозу через зовнішні фактори (хтось або щось завадило погрозі).

Реалізація МА погрози не є зумовленою соціальними відносинами комунікантів. У половині МА погрози соціальний статус мовця є вищим за соціальний статус адресата, причому більшість таких МА погрози є вдалими.

Реакції на МА погрози за критерієм засобу вираження поділено на вербальні та невербальні, за критерієм складової погрози – на реакції на комісивну та реакції на директивну складові. Питома вага вербальних і невербальних реакцій перебуває у відносній рівновазі, проте переважають реакції на директивну складову.

Вербальні реакції на МА погрози за критерієм відображення умов успішності демонструють такі типи: 1) реакції на підготовчу умову; 2) реакції на пропозицію (експліцитну або імпліцитну); 3) реакції на умову щирості; 4) реакції на перлокуцію; 5) реакції на іллокуцію. Найчастотнішими є реакції на підготовчу умову.

Встановлено 4 стратегії та 9 тактик погрози: 1) стратегія переконування (тактики наполягання і аргументації); 2) стратегія дискредитації (тактика образи та інвективна тактика); 3) стратегія маніпуляції (тактики роз'яснення, встановлення довіри та експлуатації моральних цінностей адресата); 4) стратегія вербального насилля (тактики наказу та заборони). Аналіз емпіричного матеріалу продемонстрував кількісну перевагу стратегії вербального насилля як спроби мовленнєвого впливу на свідомість адресата, яка виражається здебільшого експліцитним директивом.

Перспективи дослідження полягають у встановленні когнітивного взаємозв'язку директивної та комісивної складових гібридного МА погрози; у поглибленні аналізу гендерного статусу мовців при реалізації МА погрози у зв'язку зі структурними типами висловлень, які використовуються мовцями в англійському діалогічному дискурсі; у виявленні когнітивно-прагматичних характеристик МА погрози в дискурсах різних типів; у застосуванні розробленої методики для аналізу інших іллокутивних типів гібридних МА.

**ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОБОТИ ВІДОБРАЖЕНО  
У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:**

**Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові  
результати дисертації:**

1. Можейко (Пономаренко) О. О. Засоби вираження мовленнєвого акту погрози в англomовному діалогічному дискурсі. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2011. № 972. С. 69–73.
2. Mozheiko (Пономаренко) О. О. Illocutionary characteristics of threatening speech acts in English dialogical discourse. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2012. № 1022. С. 86–89.
3. Можейко (Пономаренко) О. О. Роль соціального статусу мовця в реалізації мовленнєвих актів погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2015. № 81. С. 114–118.
4. Пономаренко О. О. Структурно-семантичні моделі висловлень погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі. *Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2018. № 88. С. 59–66.
5. Пономаренко О. О. Реакції на мовленнєвий акт погрози в англomовному діалогічному дискурсі. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія: «Германістика та міжкультурна комунікація»*. 2019. № 1. С. 64–71.
6. Пономаренко О. О. Розмежування шантажу і погрози з позиції теорії мовленнєвих актів. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. Vol. IV (26), Issue 106. P. 68–73.

**Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**

7. Можейко (Пономаренко) О. О. Погроза як гібридний мовленнєвий акт // *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : X наук. конф. з міжнар. участю, 4 лютого 2011 р. : тези доп. Харків, 2011. С. 196–198.*
8. Можейко (Пономаренко) О. О. Іллокутивні характеристики англomовних висловлень погрози // *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : XI Міжнар. наук. конф., 3 лютого 2012 р. : тези доп. Харків, 2012. С. 182–184.*
9. Можейко (Пономаренко) О. О. Значення інтонації при реалізації мовленнєвого акту погрози // *Актуальні проблеми життєдіяльності*

- суспільства: матеріали XIX міжнар. науково-технічної конф. студентів, аспірантів та молодих учених (Кременчук, 26–27 квітня 2012 р.). Кременчук, 2012. С. 528–529.
10. Можейко (Пономаренко) О. О. Роль невербальних компонентів у реалізації мовленнєвих актів погрози // Германістика у XXI столітті: когнітивна, соціо- та прагмалінгвістика : II всеукр. наук. конф. германістів з міжнар. участю, 21 квітня 2012 р. : тези доп. Харків, 2012. С. 136–137.
  11. Mozheiko (Ponomarenko) O. O. Illocutionary Characteristics of English Threatening Utterances // Semantik und Pragmatik im Spannungsfeld der germanistischen und kontrastiven Linguistik: матеріали Українсько-Німецької наук. конф. (Донецьк, 17–19 вересня 2012 р.). Донецьк, 2012. С. 238.
  12. Можейко (Пономаренко) О. О. Роль соціального статусу людини в реалізації мовленнєвого акту погрози // Сучасна германістика: теорія і практика: матеріали II всеукр. науково-практичної конф. (Дніпропетровськ, 10–11 листопада 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015. С. 32–33.
  13. Можейко (Пономаренко) О. О. Прототиповий сценарій мовленнєвого акту погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : XV наук. конф. з міжнар. участю, 5 лютого 2016 р. : тези доп. Харків, 2016. С. 123–124.
  14. Пономаренко О. О. Структурні моделі висловлень погрози в сучасному англomовному дискурсі // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : XVII наук. конф. з міжнар. участю, 2 лютого 2018 р. : тези доп. Харків, 2018. С. 139–140.
  15. Пономаренко О. О. Методика дослідження гібридного мовленнєвого акту погрози // Сучасна германістика : наукові дискусії : Восьмий міжнар. наук. форум, 23 жовтня 2018 р. : тези доп. Харків, 2018. С. 124–126.
  16. Пономаренко О. О. Види реакцій на складові мовленнєвого акту погрози // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : XVIII наук. конф. з міжнар. участю, 1 лютого 2019 : тези доп. Харків, 2019. С. 133–135.

## АНОТАЦІЯ

**Пономаренко О. О. Мовленнєві акти погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі: когнітивно-прагматичний аспект.** – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 «Германські мови». Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України. Харків, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню мовленнєвих актів погрози в сучасному англomовному діалогічному дискурсі. Встановлено когнітивні,

лінгвопрагматичні та прагмадискурсивні властивості мовленнєвого акту погрози, зокрема: обґрунтовано його гібридний іллокутивний статус (погроза суміщає у собі дві іллокуції: директивну – вимогу адресата здійснити певну дію, та комісивну – зобов'язання мовця виконати певну небажану для адресата дію у майбутньому в разі невиконання адресатом вимоги); виокремлено його типи за критерієм засобів вираження в сучасному англійському діалогічному дискурсі (експліцитний, імплікативний та комбінований із відповідними структурно-семантичними моделями); встановлено його перлокутивні та стратегічні особливості (4 стратегії та 9 тактик), типи реакцій на цей мовленнєвий акт та роль соціального статусу мовця в його реалізації.

**Ключові слова:** гібридний мовленнєвий акт, директив, комісив, погроза, соціальний статус, стратегія, структурно-семантична модель.

### АННОТАЦІЯ

**Пономаренко Е. А. Речевые акты угрозы в современном англоязычном диалогическом дискурсе: когнитивно-прагматический аспект.** – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 «Германские языки». Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина МОН Украины. Харьков, 2019.

Диссертация посвящена исследованию речевых актов угрозы в современном англоязычном диалогическом дискурсе. Установлены когнитивные, лингвопрагматические и прагмадискурсивные свойства речевого акта угрозы, в том числе: обоснован его гибридный иллокутивный статус (угроза совмещает в себе две иллокуции: директивную – требование адресата осуществить определенное действие, и комиссивную – обязательство говорящего выполнить определенное нежелаемое для адресата действие в будущем в случае невыполнения адресатом требования); выделены его типы по критерию средств выражения в современном англоязычном диалогическом дискурсе (эксплицитный, имплицитный, и комбинированный с соответствующими структурно-семантическими моделями); установлены его перлокутивные и стратегические особенности (4 стратегии и 9 тактик); типы реакций на него и роль социального статуса говорящего в его реализации.

**Ключевые слова:** гибридный речевой акт, директив, комиссив, угроза, социальный статус, стратегия, структурно-семантическая модель.

## ABSTRACT

### **Ponomarenko O. O. Speech Acts of Threatening in Modern English Dialogical Discourse: Cognitive-Pragmatic Aspect.** – Manuscript.

Dissertation for the Candidate Degree in Philology: Speciality 10.02.04 “Germanic Languages”. V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. Kharkiv, 2019.

This thesis is a study of speech acts of threatening in modern English dialogical discourse. Underpinned by the principles of cognitive-pragmatic analysis, the research reveals the nature of threatening as a concept and as a speech act.

THREAT is a concept-event of communicative behavior, its structure being presented by an actional frame. When realized in discourse, THREAT bases on the cognitive scenario, which results in the speech act of threatening, that comprises two illocutionary forces (commissive and directive).

The actional frame of concept-event of THREAT includes the following elements: Communicant 1 (Speaker) threatens Communicant 2 (Addressee) sincerely/non-sincerely, emotionally/non-emotionally, verbally/non-verbally, orally/in written form, explicitly/implicitly that he would do physical, financial, emotional or other kind of harm unless the Addressee follows the requirements, set by the Speaker in order to threaten the Addressee, to make him do some act/activity beneficial for the Speaker.

The cognitive scenario, underlying the speech act of threatening, is a sequence of five steps: 1) the necessity for the speaker to make the addressee perform a certain action, 2) the necessity for the speaker to manifest a threat, 3) the search for the means of influence on the addressee, 4) the threatening proper, 5) the addressee’s reaction to the threatening.

The specificity of the felicity rules of speech act of threatening makes it possible to describe it as a hybrid illocutionary type. Threatening combines two illocutions: directive (the requirement to carry out a certain action expressed by the speaker) and commissive (the speaker’s obligation to perform a certain action in the future in case of non-fulfillment of the requirement). Expressional illocution is optional.

Blackmail is a subtype of speech act of threatening, due to the modification of the preparatory and propositional facility rules. Blackmail involves the disclosure of true or false information about the addressee that can cause damage to him.

Preceding from the criterion of expression in the English dialogic discourse, speech act of threatening comes in three types – explicit, implicative, and combined, the last one is the most productive. Speech act of threatening with optional expressive illocution involves a greater number of non-verbal components.

Non-verbal expression of threatening (kinetic (gestures and facial expressions), proxemic (shortening the distance between the speaker and the addressee), prosodic (raising or lowering the tone, specific intonation and rhythm)), in which both the

directive and commissive components are expressed non-verbally, are not frequent. Such threats are not speech acts, but non-verbal acts.

Perlocutionary speech act of threatening are for the most part successful. The cases of their non-successfulness are caused by: 1) the addressee's physical or psychological inability to perform the action required; 2) the threat being not essential for the addressee; 3) the addressee's knowledge that the speaker is bluffing; 4) the speaker's inability to implement the threat due to external factors.

The performance of speech act of threatening do not depend upon the social relations of the communicants. The speaker's higher social status, as viewed by the addressee, increases the chance of successfulness and felicity of this speech act. The social status of the speaker is higher than that of the addressee in half of speech acts of threatening discourse realizations.

As for the means of expression, reactions to speech act of threatening fall into verbal and non-verbal. With regard to the components of threatening, reactions to it include those to commissive and to directive ones. While the number of verbal and non-verbal reactions is about the same, reactions to the directive component prevail. Verbal reactions to the speech act of threatening in displaying the felicity rules comprise the following types: 1) reactions to the preparatory rule; 2) reactions to the proposition (explicit or implicit); 3) reactions to the sincerity rule; 4) reactions to the perlocution; 5) reactions to the illocution. Reactions to the preparatory rule prevail.

In English dialogical discourse the speaker realizes speech acts of threat so that to implement 4 strategies and 9 tactics, namely: 1) persuasion strategy (persistence and argumentation tactics); 2) discreditation strategy (tactics of abuse); 3) manipulation strategy (tactics of explanation, establishing trust and addressee's moral values exploiting); 4) verbal violence strategy (order and ban tactics). The verbal violence strategy, aimed at influencing the addressee's mental activity, prevails. It is in most cases expressed by explicit directive.

**Key words:** cognitive scenario, commissive, concept-event, directive, hybrid speech act, social status, strategy, structural-semantic model, threatening.

Підписано до друку 19.12.2019.  
Формат 60 x 90/16. Друк ризографічний.  
Гарнітура Times New Roman.  
Зам. 1712 / 2019. Ум. вид. арк. 0,9.  
Тираж 100 прим. Ціна договірна

Надруковано  
Надруковано ФОП Сверделов М.О.  
м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 24, корп. А, кв. 33.  
Свідоцтво про державну реєстрацію ВОО № 971661 від 13.12.2005.